

**Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради**
Факультет дошкільної освіти та музичного мистецтва
Кафедра природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних
технологій

Курс лекцій ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Упорядник: Галина ГОЛЯ, доктор філософії у галузі 01 Освіта/Педагогіка
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки; старший викладач кафедри природничо-
математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

Луцьк – 2025

УДК 94(477):008(477)(075.8)

Історія та культура України : курс лекцій / уклад. Галина Голя. Луцьк, 2025.
145 с.

Рецензенти:

Віра Семешук – кандидат історичних наук, доцент, методист навчально-методичного кабінету Відокремленого структурного підрозділу «Дубенський педагогічний фаховий коледж» РДГУ

Ірина Ковальчук – кандидат філософських наук, начальник навчально-методичного відділу Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто на засіданні кафедри природничо-математичної,
світоглядної освіти та інформаційних технологій
Протокол № 2 від 16.10.2025

Схвалено до друку вченою радою факультету дошкільної освіти та
музичного мистецтва КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської
обласної ради
Протокол № 3 від 20.10.2025

Посібник призначений для студентів **першого (бакалаврського) рівня вищої освіти** і має на меті формування цілісного уявлення про історичний розвиток українського народу, становлення державності, національної ідентичності та культурної спадщини України. Метою курсу лекцій є розвиток у студентів історичного мислення, національної свідомості, патріотизму та поваги до культурних традицій українського народу.

© Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2025 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4-5
ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ВІД ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ ДО ПОЧАТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ	
Тема 1. Ключові аспекти формування української історії та культури.....	6-19
Тема 2. Формування людської цивілізації на території України.....	20-28
Тема 3. Становлення Київської держави: політика перших князів.....	29-39
Тема 4. Галицько-Волинська держава: особливості політичного і культурного життя.....	40-48
Тема 5. Особливості приєднання українських земель до Литовської та Польської держав.....	49-52
Тема 6. Козацтво як соціально-політичне явище.....	53-67
Тема 7. «Руїна»: причини, перебіг і наслідки для української держави та культури.....	68-74
СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНИ У ХІХ-ХХІ СТ.	
Тема 8. Українські землі у складі двох імперій: адміністративний поділ та політичний розвиток.....	75-81
Тема 9. Становище українських земель на початку ХХ ст.....	82-87
Тема 10. Українська держава в умовах національно-демократичних змін.....	88-98
Тема 11. Україна в умовах тоталітаризму.....	99-109
Тема 12. Україна у роки війни та повоєнного відновлення. Розвиток освітньої системи Волині.....	110-120
Тема 13. Політичний та культурний розвиток незалежної України: освітня політика на Волині у контексті суспільно-політичних змін.....	121-130
Тема 14. Збройна агресія росії проти України: хід та наслідки.....	131-139
Тема 15. Незалежна Україна на шляху до євроінтеграції: проблеми та перспективи.....	140-144

Вступ

Історія та культура України – це не просто хронологія подій і перелік фактів, а жива пам'ять народу, його духовна спадщина, коріння і дороговказ у майбутнє.

Сучасний світ характеризується швидкими змінами, глобалізаційними процесами й інформаційними викликами. У цьому контексті знання власної історії допомагає не загубитися серед численних культурних впливів, формує здатність критично осмислювати минуле й робити висновки для майбутнього. Події, які відбуваються у нашій державі, – війна за незалежність, боротьба за свободу, збереження національної гідності – роблять вивчення минулого не лише актуальним, а й життєво необхідним. Культура ж, у своїй багатогранності – від народних традицій до сучасного мистецтва, – виступає містком між поколіннями, засобом збереження духовних цінностей і національного обличчя українського народу.

Минуле України – це тисячолітня історія державності, традицій, культури, духовності. Її вивчення дозволяє побачити, що український народ завжди прагнув свободи, відстоював власну мову, землю й честь. Сучасна війна є продовженням цього віковичного шляху – боротьби за ідентичність і право на самостійний розвиток. Саме тому історико-культурна освіта сьогодні виконує ще й виховну функцію – формує національну свідомість, гідність і готовність захищати своє.

Вивчення історії та культури нашої держави має надзвичайне значення, адже саме в ній закладені основи національної ідентичності, самосвідомості й патріотизму. У час, коли українці щодня виборюють право бути собою, знання історії стає силою, що єднає, надихає й допомагає зрозуміти сенс нинішньої боротьби.

Метою посібника є не лише подати основні віхи історичного розвитку України, а й показати тісний взаємозв'язок історичних процесів із культурними явищами, виховати почуття гордості за свою країну та відповідальності за її

майбутнє. Матеріали посібника покликані допомогти здобувачам освіти усвідомити, що історія – це не минуле, відірване від сучасності. Це процес, який триває зараз, у кожному з нас. А культура – це те, що зберігає українську душу, об'єднує суспільство й дарує силу перемагати навіть у найтяжчі часи.

Важливою складовою формування сучасного, свідомого та компетентного фахівця є вивчення історії та культури України. Спираючись на набуті знання, здобувачі освіти матимуть змогу порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати події минулого та сучасності, аргументовано, на основі історичних фактів, відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, формувати власну думку стосовно різних загальносвітових та національних процесів. Глибоке знання історико-культурного контексту підвищує загальну ерудицію та конкурентоспроможність майбутнього фахівця на ринку праці.